

Etymologia ludowa

Autor: Halina Karaś

Etymologia ludowa. Etymologia (grec. etymon "prawda, istota, znaczenie" + grec. lógos "słowo, nauka") to dział językoznawstwa zajmujący się badaniem pochodzenia wyrazów i ich pierwotnych znaczeń. Obok etymologii naukowej spotykamy się z tzw. etymologią ludową (inaczej: etymologia naiwna, atrakcja paronimiczna, asymilacja etymologiczna). Istotą etymologii ludowej jest błędne ustalenie pochodzenia wyrazu, wywodzenie go od wyrazów niemających z nim nic wspólnego na podstawie wtórnych z nimi skojarzeń. Najczęściej w ten sposób interpretowane są wyrazy odczuwane przez mówiących jako całkowicie lub częściowo nieprzejrzyste, niezrozumiałe, a więc wyrazy rzadkie, pochodzenia obcego, archaizmy. Kojarzą się one z innymi wyrazami ze względu na przypadkowe podobieństwo fonetyczne bądź pewien związek znaczeniowy. Niejasna pierwotnie budowa wyrazów dzięki etymologii ludowej tak wyjaśniona, że sprawiają one wrażenie wyrazów umotywowanych. Ze względu na zmiany formalne i znaczeniowe interpretowanych wyrazów wyróżnia się cztery typy etymologii ludowej: 1) gdy następuje zmiana postaci i znaczenia wyrazu, np. gw. dęborek to przekształcona forma węborek "wiadro" pod wpływem dąb, dębowy, a następnie zawężona znaczeniowo: "wiadro" &arr; "wiadro dębowe"; 2) gdy przekształceniu ulega tylko forma wyrazu (znaczenie pozostaje bez zmian), np. gw. adwentarz "inwentarz", bo adwent; gw. pomyks "pumeks", bo pomyć; gw. borowa woda "płyn Burowa', bo borowy; 3) gdy zmienia się jedynie znaczenie wyrazu (forma pozostaje bez zmian), np. legat "próżniak, leniuch" &arr; ogp. legat "poseł, wysłannik", gw. legawy "gnuśny, leniwy"; 4) gdy forma i znaczenie pozostają bez zmian, np. Częstochowa, bo "często się chowa"; Radzymin, bo "radzi mi tę drogę" (częste zwłaszcza w odniesieniu do nazw miejscowych). Przykłady etymologii ludowej występują nie tylko w gwarach, choć tu są najczęstsze, ale także w języku ogólnym (por. stpol. rozdrzeszyć, rozrzeszyć "rozwiązać', dziś rozgrzeszyć, bo grzech, grzeszyć).